

Nr 29.

Ankom till riksdagens kansli den 13 april 1928 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av vissa förutvarande regementspastorer vid armén, jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 16 mars 1928 dagtecknad proposition nr 207, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att regementspastorer vid armén — slottspastorn å Karlberg däri inbegripen — vilka till följd av genomförandet av den år 1925 beslutade försvarsorganisationen blivit entledigade från av dem innehavda regementspastorsbefattningar, må, under förutsättning att de den 1 juli 1928 uppnått en levnadsålder av minst 50 år, från och med nämnda dag under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension av 540 kronor för den, vilken som regementspastor innehar 15 men ej 20 tjänstår, 660 kronor för den, som innehar 20 men ej 30 tjänstår, och 780 kronor för den, som innehar 30 tjänstår eller därutöver.

Enligt 1925 års beslut rörande försvarsväsendets omorganisation skulle vissa prästerliga befattningar vid försvarsväsendet indragas, nämligen vid armén samtliga regementspastorsbefattningar, befattningen såsom slottspastor å Karlberg däri inbegripen, vid flottan en bataljonspredikantbefattning samt vid kustartilleriet en regementspastors- och en fästningspredikantbefattning. Då innehavarna av ifrågavarande befattningar — frånsett två undantagsfall — ej haft fullmakt å desamma, hava befattningarna i regel kunnat indragas genom vederbörande befattningshavares entledigande.

Efter det Kungl. Maj:t enligt beslut den 24 februari 1927 funnit en av regementspastorskonferensen gjord framställning om ekonomiskt vederlag åt samtliga de sålunda entledigade regementspastorerna icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd, har *allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 april 1927 på närmare anförda skäl framhållit, att det syntes centralstyrelsen, att i vad det gällde enskilda regementspastorer borde och kunde denna fråga upptagas till ny prövning i varje enskilt fall och

att billighetshänsyn därvid borde tagas till långvarig tjänst och till vederbörandes ekonomiska förhållanden i svagt avlönade befattningar samt i övrigt till de särskilda omständigheter, som kunde motivera, att åtgärder vidtoges för att bereda vederlag för genom tjänstens indragning förlorade löneförmåner, varför centralstyrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att bereda på grund av försvarsväsendets omorganisation entledigade äldre regementspastorer ekonomiskt vederlag efter prövning i varje särskilt fall.

Till Kungl. Maj:t hava jämväl inkommit särskilda ansökningar från ett flertal förutvarande regementspastorer om vederlag för de avlöningsförmåner, varom de gått miste genom regementspastorsbefattningarnas indragning.

I ett över åtskilliga av dessa ansökningar den 8 juli 1927 avgivet utlåtande har *arméförvaltningens civila departement* gjort vissa principiella uttalanden i ämnet och i sådant hänseende anfört huvudsakligen följande.

I betraktande bland annat därav, att sökandena utan eget förvällande för genomförande av den genom 1925 års härordning beslutade ändrade organisationen i fråga om den andliga vården vid armén entledigats från sina befattningar, ansåge civila departementet sig böra ifrågasätta, huruvida icke i förevarande fall staten borde träda emellan för att bereda vederbörande någon gottgörelse för den genom indragningen av regementspastorsarvodena dem åsamkade minskningen i deras inkomster.

Det syntes departementet föreligga så mycket större anledning härtill, som statsmakterna i övrigt vid genomförandet av den nya försvarsorganisationen för tillgodoseende av personalens befogade intressen medgivit övertalig personal förtidspensioner och avskedsersättningar till betydande belopp. Enligt härom genom kungörelse den 15 januari 1926, nr 10, utfärdade bestämmelser vore visserligen från rätt till dylik pension eller ersättning undantagen den, vilkens anställning vid försvarsväsendet, i likhet med vad fallet varit beträffande regementspastorerna, icke utgjort vederbörandes huvudsakliga sysselsättning utan varit att betrakta såsom en bisyssla. Oberoende härav och då, på sätt av ansökningarna framginge, regementspastorsarvodet i vissa fall utgjort en väsentlig del av vederbörandes arbetsinkomst samt här vore fråga om en jämförelsevis begränsad grupp av befattningshavare, beträffande vilken en individuell undersökning i varje särskilt fall kunde komma till stånd, ansåge civila departementet angivna omständighet icke böra utgöra hinder för beredande, där så kunde anses skäligt, av något understöd åt f. d. regementspastorer.

Beträffande den form, vari dylikt understöd borde utgå, syntes man hava att välja mellan antingen engångsersättning eller årlig pension. Till stöd för att sistnämnda form borde väljas, ville departementet framhålla, att 1924 års riksdag i anledning av därom av Kungl. Maj:t avlåten proposition tillerkänt regementspastorn, bataljonspredikanten vid flottans station i Stockholm A. T. Dehlgren, i anledning därav att han vid hög levnadsålder avgått från prästerlig arvodesbefattning vid försvarsväsendet, årlig pension från allmänna indragningsstaten (proposition nr 30, riksdagens skrivelse nr 108).

Emellertid torde det icke kunna ifrågasättas att bereda pension eller understöd åt samtliga till följd av genomförandet av 1925 års härordning entledigade regementspastorer vid armén, utan torde härför böra fordras, att vederbörande uppnått viss levnadsålder och kunde räkna en icke allt för kort anställningstid vid försvarsväsendet. Härjämte borde viss hänsyn tagas till, i vad mån mist-

ningen av regementspastorsarvodet kunde hava kommit att öva inflytande på vederbörandes ekonomiska ställning i allmänhet.

Den levnadsålder, som i enlighet härmed borde hava av vederbörande uppnåtts, för att pension skulle kunna beviljas, syntes, i anslutning till vad i förut åberopade kungörelse den 15 januari 1926, nr 10, stadgats i fråga om minimiålder för rätt till förtidspension för arbetare, kunna som regel bestämmas till 50 år, och tjänstaldern, likaledes i enlighet med i nämnda kungörelse meddelade föreskrifter, till minst 15 år.

Departementet ville beträffande pensionernas belopp erinra därom, att arvodet till regementspastorer enligt den från och med år 1922 gällande löneregleringen för arméns personal utginge med 1,170 kronor för år räknat. Med tillämpning av de grunder, som i liknande fall plägade följas vid bestämmande av pensionsbelopp till statstjänare, vilka avginge från sin anställning på grund av uppnådd viss högre levnadsålder, syntes pensionen böra utgöra ett belopp, motsvarande omkring två tredjedelar av arvodet eller alltså 780 kronor. Möjligen skulle det kunna ifrågasättas, att något avdrag härifrån gjordes med hänsyn därtill, att sökandena icke haft att i sin egenskap av regementspastorer erlagga pensionsavgifter, men då deras avgång från befattningarna, på sätt förut framhållits, icke varit frivillig utan föranletts av genomförandet av den nya försvarsorganisationen, ansåge departementet ett sådant avdrag icke vara påkallat.

Då det av departementet föreslagna pensionsbeloppet, 780 kronor, beräknats efter s. k. reglerat arvode, torde utöver detsamma icke böra utgå pensionsförhöjning eller pensionstillägg, varemot departementet förutsatte, att vederbörande skulle å pensionen få åtnjuta dyrtidstillägg enligt därom för f. d. befattningshavare i statens tjänst gällande grunder.

I särskilda utlåtanden över ansökningar av här ifrågavarande art har *statskontoret* framhållit, att anställning som regementspastor endast vore att anse som en bisyssla och att därför entledigande från dylik befattning i regel icke borde medföra beviljande av pension eller gratifikation av statsmedel åt vederbörande. Statskontoret förutsatte dock, att undantagsfall kunde förekomma, där omständigheter av särskilt ömmande art talade för att något understöd bleve beviljat.

Departementschefen har för egen del anfört bland annat följande:

»Då civila löntagare, som på grund av den nya försvarsorganisationens ikraftträdande gått miste om sin anställning vid försvarsväsendet, i regel erhållit ekonomiskt vederlag härför, synes det mig billigt, att vederlag tillerkännes jämväl regementspastor, som på grund av försvarsväsendets omorganisation entledigats från regementspastorsbefattning. Synpunkten att denna befattning möjligen kan anses hava utgjort en bisyssla i förhållande till av vederbörande eventuellt innehavd prästerlig tjänst utom försvarsväsendet kan icke under alla förhållanden tillmätas avgörande betydelse. Att märka är, att det vid föregående tillfällen inträffat, att innehavare av befattningar, vilka till sin karaktär äro jämförliga med nu förevarande, vid avgången från sagda befattningar tillerkänts pension.

I princip ansluter jag mig till de åsikter i ämnet, som av arméförvaltningens civila departement uttalats i förenämnda utlåtande den 8 juli 1927. Jag anser sålunda, att ifrågavarande ekonomiska vederlag bör givas form av pension.

Emellertid kan det icke ifrågasättas att bereda pension åt samtliga till följd av genomförandet av 1925 års försvarsorganisation entledigade regementspastorer vid armén. För rätt därtill torde böra fordras, att vederbörande uppnått viss levnadsålder och att han kan räkna en icke alltför kort anställningstid vid försvarsväsendet.

Att bevilja pension åt andra vid försvarsväsendet tidigare anställda prästmän än regementspastorer vid armén, däri inbegripen slottspastorn å Karlberg, synes ej böra ifrågakomma. Beträffande de till indragning bestämda prästerliga befattningarna vid marinen är nämligen att märka, att innehavaren av bataljonspredikantbefattningen ej kunnat entledigas, utan måst överföras på övergångsstat, att innehavaren av regementspastorsbefattningen vid kustartilleriet samtidigt innehaft enahanda befattning vid truppförband av armén och vid sådant förhållande, därest pension skulle tilldelas honom för sistnämnda befattning, ej torde böra beredas pension jämväl för befattningen vid kustartilleriet, samt att innehavaren av fästningspredikantbefattningen vid kustartilleriet uppburit ett arvode av allenast 150 kronor om året och att beviljande av något ekonomiskt vederlag för ett så ringa arvode svårigen kan anses vara rimligt.»

Slutligen har departementschefen upplyst, att antalet ifrågavarande pensionstagare skulle komma att uppgå till knappt 20.

Motioner. Till utskottets behandling hava vidare hänvisats två i anledning av ovan nämnda proposition nr 207 inom riksdagen väckta likalydande motioner, nämligen inom första kammaren nr 295 av herrar *Akerberg* och *Karlsson, Gottfrid*, samt inom andra kammaren nr 468 av herr *Ödström* jämte fem av kammarens övriga ledamöter. I nämnda motioner har hemställts, »att — därest Kungl. Maj:ts proposition i detta ärende skulle vinna riksdagens bifall — riksdagen måtte besluta, att förre regementspastorn *E. F. E. Morén* måtte på samma villkor som övriga pensionsberättigade f. d. regementspastorer komma i åtnjutande av pension».

Till stöd för yrkandet hava motionärerna anfört, bland annat, att ett vidhållande av kravet på att vederbörande f. d. regementspastorer skulle för att bli pensionsberättigade hava den 1 juli 1928 uppnått 50 års ålder komme att från pension utestänga f. d. regementspastorn *E. F. E. Morén*, vilken vore född den 15 december 1878, den 4 oktober 1907 konstituerats till regementspastor vid Svea trängkår och den 1 juli 1927 entledigats från sagda befattning efter en tjänstetid av i det närmaste 20 år. Vid bifall till propositionen nr 207 skulle emellertid sex i tjänsten yngre regementspastorer komma i åtnjutande av pension, därav en vilken först den 1 juni 1928 uppnådde 50 år och vid sitt avsked innehade en tjänstetid av allenast 15 $\frac{1}{2}$ år. Härjämte hava motionärerna framhållit, att ett bifall till deras förevarande förslag icke komme att medföra ytterligare konsekvenser, enär *Morén* ensam bland till pension icke föreslagna regementspastor med mer än 15 tjänstår innevarande år uppnådde en ålder av 50 år.

Beträffande motiveringen i övrigt för såväl propositionen som motionerna tillåter sig utskottet att hänvisa till desamma.

Utskottet delar den av statskontoret uttalade uppfattningen att, då anställning såsom regementspastor är att anse som en bisyssla, entledigande från dylik befattning i regel icke bör medföra beviljande av pension eller gratifikation av statsmedel. Att statsmakterna vid antagandet av den nya försvarsorganisationen ej heller tänkt sig, att vederlag i anledning av entledigande skulle tillerkännas innehavare av bisysslor, synes utskottet framgå av de i överensstämmelse med 1925 års riksdags beslut utfärdade bestämmelserna rörande förtidspension och avskedsersättning åt viss övertalig civil personal vid försvarsväsendet. Enligt dessa bestämmelser har nämligen från rätt till dylik förmån undantagits den, vilkens anställning vid försvarsväsendet icke utgjort vederbörandes huvudsakliga sysselsättning. Utskottet vill jämväl erinra därom, att riksdagen hittills i allmänhet motsatt sig förslag om beviljande av pension för anställningar, som haft karaktär av bisysslor, detta även i fall där anställningen varat under en lång följd av år och ersättningen för densamma avsevärt överstigit den avlöning, som utgått till regementspastorerna. Kungl. Maj:ts förberörda beslut den 24 februari 1927, varigenom en av regementspastorskongressen gjord framställning om vederlag åt samtliga entledigade regementspastorer icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd, synes utskottet stå i god överensstämmelse med den uppfattning, som ligger till grund för riksdagens sålunda intagna ståndpunkt. Uti den i propositionen omförmälda, av allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse gjorda framställningen har icke heller hemställts om fastställande av några generella pensioneringsbestämmelser för ifrågavarande kategori av anställningshavare utan allenast påyrkats en prövning i varje särskilt fall av frågan om vederlag. Utskottet anser för sin del uppenbart, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag kan medföra icke önskvärda konsekvenser med avseende å befattningshavare tillhörande andra områden av statsförvaltningen, vilka äro innehavare av bisysslor jämförliga med de nu ifrågavarande.

Om utskottet således av principiella skäl ansett några generella bestämmelser för pensionering av f. d. regementspastorer icke böra ifrågakomma, synes det utskottet likväl befogat att i enskilda fall, där ekonomiskt trångmål eller andra särskilda omständigheter äro för handen, pension eller understöd av statsmedel beviljas förutvarande innehavare av anställningar såsom regementspastorer. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att, där så finnes påkallat, för riksdagen framlägga förslag om åtgärder i omförmälda hänseende.

Vad härefter angår det i motionerna framställda yrkandet, lärer vid ett godkännande av den ståndpunkt, utskottet intagit till Kungl. Maj:ts förslag, frågan om beredande av pension åt f. d. regementspastorn Morén böra göras till föremål för Kungl. Maj:ts prövning, innan riksdagen tager ställning till denna fråga. Vid sådant förhållande torde något särskilt yttrande från utskottets sida rörande ifrågavarande fall icke här erfordras.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

Utskottet.

a) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke må av riksdagen bifallas; samt

b) att förevarande motioner I: 295 och II: 468 må anses besvarade genom vad utskottet här ovan anfört.

Stockholm den 13 april 1928.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. E. Svensson, Gustafsson* i Stensholm, *Pettersson* i Olovstorp, *Enhörning, Dalberg, P. A. Larsson, Sandén** och *Bodin*;

från andra kammaren: herrar *Borggren, Bäcklund, Ryberg, Höglund, Paulsen, Thore, Johansson* i Edsbyn* och *Lindmark**.

* Ej närvarande vid justeringen.
